

Fundamentalisme is vreemd aan de Indiase denkwereld

– L.R. Sharma

Fundamentalisme is gedefinieerd als 'rechtstreekse verklaring van volledige verbale inspiratie gekoppeld aan een totale afwijzing van alles wat moderne kennis heeft bijgedragen aan een echt begrijpen van de schrift' (Radhakrishnan).

Dr. L.R. Sharma is president van de Himachal Pradesh State Veterinary Council, India

De tien geboden zijn een perfect voorbeeld. God zelf gaf de geboden uit en dus kan er geen amendement of bezwaar tegen een ervan gemaakt worden. Precies zo zegt de Koran: 'en Allah heeft de hemelen en de aarde met waarheid geschapen, opdat iedere ziel terugbetaald wordt met wat zij verdiend heeft.' Toch is het duidelijk dat veel schriftteksten niet letterlijk genomen moeten worden. De chronologie van Genesis, het verhaal van de schepping als een reeks abrupte en opeenvolgende handelingen, de leer van de solide hemel en stationaire aarde, zijn hier voorbeelden van. De visie dat Hij 'geschapen heeft al wat hier bestaat, de Rg Veda, de Yajur Veda, de Sama Veda, de metrum, de offerandes, mensen en vee', verklaart bijna dezelfde visie met betrekking tot de schepping van de wereld en de mens, en deze mening contrasteert met de huidige notie van de evolutie van het universum en van de mens.

Een christen, moslim of hindoe die volhoudt dat de wereld en de mens ontstonden volgens het verslag van Genesis, of de Quran of de *Brhadaranyaka Upanishad*, en besluit zijn ogen en verstand te sluiten voor het feit dat deze verklaringen vele eeuwen geleden zijn afgelegd en dat de mens nu veel meer weet dan zijn voorva-

Dit artikel is ook te lezen als top-artikel op de website www.theosofie.nl

ders toen deze verklaringen werden afgelegd, is een fundamentalist.

Fundamentalisten, zoals Dr. Radhakrishnan zei, 'willen dat wij de platgetreden paden bewandelen, zoals paarden met oogkleppen op, die niet naar links of naar rechts kijken'. Zij verlaten zich op de geschriften en dan ook nog niet op één schrift of alle geschriften, maar alleen op hún geschriften, en alles wat de andere geschriften of welke andere vorm van kennis ook zegt is ketterij. Wanneer deze fundamentalisten wapens in handen krijgen met de opdracht de volgelingen van andere overtuigingen te doden, worden zij terroristen.

Indiase denkbeelden

Gelukkig is de Indiase denkwereld gevrijwaard gebleven van zulke fundamentalistische tendensen. Discussies en verbale disputen zijn de populairste methoden geweest om iemands geloof te verkondigen, de kritiek daarop en de antwoorden op de meningen van de tegenstanders. In feite is de meeste Indiase literatuur in de vorm van zulke dialogen, feitelijke zowel als verzonden dialogen:

'Hoeveel goden zijn er, Yajnavalkya?' vraagt Sakalya.

'Zoveel als er vermeld worden in de *nivid* van de lofzang op de *visvadevas*, namelijk driehonderddrie, en drieduizend en drie', antwoordt Yajnavalkya, volgens het verslag in de *Brhadaranyaka Upanishad*.

'Ja, maar hoeveel goden zijn er, Yajnavalkya?', dringt Sakalya aan, totdat Yajnavalkya zegt, 'Eén'.

'Welke is de ene God?'

'De Adem', antwoordt Yajnavalkya. 'Hij is Brahman. Zij noemen hem *tat* (Dat).'

Deze dialoog is belangrijk, niet alleen als bewijs van het open denkvermogen waarmee de vragen bediscussieerd werden, maar ook van de gezonde en gunstige richting waarin het Indiase denken ging. Eeuwen voor de geboorte van de Boeddha, Mahavira en Socrates, waren de Indiërs tot de slotsom gekomen dat goden na de mens kwamen, en dat er slechts één God is die geen vorm of naam heeft (*namarupa*), en

waarnaar dus het best verwezen kan worden als 'Dat'. Scepticisme en atheïsme, en zelfs hedonisme, werden openlijk beleden.

Islam en het Indiase gedachtegoed

Het Boeddhisme en het Jainisme waren goed ingeburgerd als onafhankelijke systemen van filosofie, overtuiging en levenswijze, die bestonden naast Advaita, Samkhya, Yoga enzovoort, toen de islam in India opdook bij herhaalde aanvallen door de Turken en andere invallers. Over de toen bestaande intellectuele en religieuze sfeer merkte Al-Biruni op: 'Hindoës verschillen volkomen van ons wat betreft religie, op zijn best vechten zij met woorden. Maar zij zullen nooit hun ziel, of lichaam, of hun bezit in de waagschaal stellen van religieuze onenigheid.' Aan de andere kant was Mohammed van Ghazni, volgens Zehner, oprecht in zijn overtuiging dat hij bij het verwoesten van de grote tempels van Noord India God een dienst bewees.

De bron van deze intens fundamentalistische houding ligt in Deuteronomium: 'wanneer Jahweh, uw God, hen aan u uitlevert, moet u hen uitroeien, waarbij u geen overeenkomst met hen sluit en hen geen genade betoont. Vernietig hun altaren, breek hun obeliskken af, zaag hun heilige palen om en verbrand hun idolen.'

Volgens Bertrand Russel 'lijkt het of Jeremia en Ezekiël het idee bedacht hebben dat alle religies vals zijn op één na'. Dit denkbeeld is verantwoordelijk geweest voor het bloedvergieten, de plunderingen en de verkrachtingen in de oorlogen die werden uitgevochten als kruistochten.

De huidige situatie

De gebeurtenissen in Israël, Afghanistan, Pakistan, Bangladesh en andere plaatsen bewijzen dat de situatie vandaag de dag niet veel beter is. De oorlogskreet blijft jihad. Christenen blijven geloven dat alleen hun kudde gered zal worden. Moslims willen de Christenen in de hel zien, terwijl Christenen eeuwige vervloeking over Moslims afroepen. Beiden beweren dat Hindoës, Boeddhisten, Jains en Sikhs geen kans op bevrijding hebben. Uit bezorgd-

heid voor de ‘Kafirs’ of de ‘niet-gelovigen’ voeren ze bekeringen uit en doden ze mensen wanneer die niet bekeerd willen worden. Het lijkt of de terroristen ons uit genade doden om ons te behoeden voor de vlammen van de hel!

De vrijheid van India

Er werd op gehoopt dat India bij het verkrijgen van politieke vrijheid de wederopbloei zou meemaken van de gezonde filosofische, intellectuele en religieuze kracht die Al-Biruni zag bij zijn bezoek. Helaas, dat mocht niet zo zijn. Bij het idee van politieke macht alleen al zag iedere leider een gelegenheid om zijn eigen belangen en ambities te bevorderen en bij de Britten een lans te breken voor zijn eigen ‘pond vlees’. Door hun machtshonger vergaten ze dat zij in feite ‘twee gewapende kampen creëerden die voortdurend in conflict’ waren, zoals Gandhi gezegd had.

Dit leidde niet alleen tot de verdeling van het subcontinent, maar ook tot de verdere onderverdelingen van de Indiase maatschappij in verscheidene groepen. Iedere leider wilde grondwettelijke erkenning voor de groep (en ook de taal) die hij beweerde te vertegenwoordigen, en de Grondwettelijke Vergadering gaf daaraan toe.

Remedies

Eén God: dank zij de astronomie en de astrofysica weten wij tegenwoordig dat het universum veel groter is dan onze voorouders dachten en dat onze planeet slechts een piepklein deeltje is van het hele schema der dingen. Een God die alleen zorgt voor de Christenen of de Moslims of de Hindoes op dit kleine deeltje van het universum kan niet de schepper zijn van de werelden waarvan de afstanden gemeten worden in lichtjaren.

Bovendien is het hele idee van Eén God voor elke religieuze groepering onlogisch, omdat er slechts één God kan zijn voor alle werelden, en voor alle wezens in deze wereld. Er zijn misschien meer mensen in dit universum dan wij weten, want de vraag over buitenaards leven staat nog open, en

zij zullen dezelfde ene God ook als hun God hebben. Dus doen we er verstandig aan ons de dialoog te herinneren en op te zeggen tussen Sakalya en Yajnavalkya. ‘Er is maar Eén God en wij moesten hem maar ‘Dat’ noemen.’ Hij heeft geen naam, geen vorm.

Eenheid van alle leven: vanaf nu is de mens opgestaan uit het spikkeltje leven dat tevoorschijn kwam op deze planeet in de vorm van nucleïnezuur. Dertig miljoen jaar geleden leken onze voorouders nogal op een primitieve mensaap, terwijl ze zestig miljoen jaar geleden waarschijnlijk toepaja’s waren. Wij, Christenen, Moslims, Hindoes en alle anderen zijn hieruit ontwikkeld; de bron van ons bestaan is hetzelfde. De mens heeft hetzelfde genetische materiaal, hetzelfde aantal chromosomen, of hij nu een Amerikaan is, een Afrikaan of een Aziaat. Verdelingen worden door de mens gemaakt.

Te geloven dat God emancipatie (bevrijding) of moksha zal onthouden aan iemand op grond van sekse, nationaliteit of religie komt neer op het denigreren van God door hem te beschuldigen van partijdigheid en vooroordeel.

Houding ten opzichte van de Schrift: Onze voorouders, wier meningen weerspiegeld worden in onze schrift, hadden geen toegang tot de hoeveelheid informatie waar wij nu overbeschikken en in die zin moeten onze geschriften, van welk geloof ze ook zijn, herzien worden en bijgewerkt. Het is niet langer mogelijk te geloven dat ‘God de mens schiep naar zijn evenbeeld’, of dat Siva verblijft op de Kailasa in de Himalaya. Volgens sommige Vedantijnen zijn de Veda’s eeuwig, net als God zelf dat is, hetgeen de Veda’s gelijk zou stellen aan God. Maar als de Veda’s met opzet door God gemaakt waren, dan zijn de Veda’s niet eeuwig. Wanneer de Veda’s ‘uitgeademd zijn’, dan is de productie van de geschriften onwillekeurig. Het is duidelijk dat al deze interpretaties elkaar tegenspreken en dus vals zijn.

Dat de Vedische hymnen gecomponeerd werden door *rshis* of wijzen is het enige aanvaardbare uitgangspunt, hetgeen de re-

den is waarom veel dat in de Veda's en andere geschriften staat opnieuw geïnterpreteerd of verworpen moet worden. Er zijn bijvoorbeeld veel scheppingstheorieën en die kunnen niet allemaal juist zijn.

'Kunnen de tijd, het inherente karakter, de noodzaak, het toeval, de elementen, de baarmoeder of de persoon beschouwd worden als de oorzaak?' vraagt de *Svetasvatara Upanishad*. Deze vraag is voldoende om iedereen ervan te overtuigen dat geschriften niet opgevat kunnen worden als onfeilbaar. Geschriften kunnen niet langer gewoon in goed vertrouwen aanvaard worden als Gods woord omdat ze bij gelegenheid de vragen onbeantwoord laten. 'Wij accepteren geschrift-documenten niet als boeken die apart staan van andere boeken, die onfeilbaar zijn in hun nauwkeurigheid en advies', zegt Radhakrishnan. Een soortgelijk standpunt moet worden ingenomen door de volgelingen van andere geloofs-overtuigingen.

Eigentijds Indiaas gedachtegoed

Namadev, Kabir, Meera, Nanak en anderen van de Bhakti beweging hielden steeds de houding van tolerantie ten opzichte van andere geloofsrichtingen levend, juist tegenover de excessen van de Moslimfundamentalisten en de af en toe voorkomende gewelddadige reacties van de Hindoes. Tijdens de twintigste eeuw, niet in het minst dank zij de voortrekkersrol van Europese geleerden zoals Max Mueller, werd de Indiase literatuur van de plank genomen, om het zo maar eens te zeggen, en aan de wereld voorgelegd. Dayananda, Gokhale, Gandhi, Tagore en Radhakrishnan leidden de 'tegenaanval uit het oosten'. De wereld werd ertoe gebracht 'de waarheden te erkennen die aanwezig zijn en benadrukt worden in andere religies'. Dat was bij de Lambeth Conferentie die gehouden werd in 1930.

Overall blijkt nu belangstelling te zijn voor vergelijkende studies in filosofie en religie. Deze werd bovenal gegenereerd door de benoeming van Dr. Radhakrishnan op verscheidene hoogleraarsposten

van vergelijkende filosofie op verscheidene universiteiten in het buitenland. Zijn boek over Indiase filosofie in twee delen en zijn lezingen, gebundeld onder de titel *Eastern Religion and Western Thought* zijn standaard naslagwerken geworden over dit onderwerp. Veel gezaghebbende werken over onderwerpen als karma, wedergeboorte, maya en moksha zijn inmiddels uitgegeven. Dit is mogelijk geworden omdat Hindoes niet afwijzend staan tegenover kritiek van buitenaf.

De Tathagatha adviseert als volgt:

'Discipelen, wanneer andere mensen mij negatief bekritisieren, of de Dhamma bekritisieren, of de Sangha, zou u zich niet moeten ergeren of verontrust moeten voelen noch haatdragend zijn. Want als u als gevolg van dergelijke kritiek boos wordt of van streek raakt, zou dat uw gelijkmoedigheid verstoren. Als men, wanneer anderen kritiek hebben, boosheid en verbittering voelt, zou men dan de voors en tegens van die kritiek juist kunnen afwegen?'

Het is te hopen dat met de verspreiding van onderwijs en met de triomf van kennis over onwetendheid en bijgeloof, deze beweging meer gewicht krijgt en dat degenen die geloofsovertuigingen aanhangen die buiten India ontstaan zijn, zich ook openstellen voor revisie en verbetering. Dan zullen wij de geboorte aanschouwen van een levensfilosofie die 'de beste aspecten van het Europese humanisme en de Aziatische geloofsovertuigingen combineert, een filosofie die dieper en meer belevendigd is dan elk van beide, begiftigd met grotere spirituele en ethische kracht, die de harten van mensen verovert en mensen ertoe brengt haar hegemonie te erkennen, zei Radhakrishnan. Tagore gaf blijk van hetzelfde idee toen hij de mensen aanspoorde 'blijf bij uw geloof, laat religies gaan.' Alleen een universele religie kan leiden tot een volledig leven.

Uit: *The Theosophist*,
mei 2002
Vertaling: A.M.I.